

ก้าวปีที่ ๔๐ ของคณะอักษรศาสตร์กับศาสตราจารย์ ดร.มนู วัลยะเพ็ชร

จรัญ แสงพุ่ม*
ศรีสกล พิทักษานูรัตน์

นับเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการดำเนินงานของอักษรศาสตร์ผู้หนึ่ง ในช่วง ๔๐ ปีที่ผ่านมา สำหรับ ศาสตราจารย์ ดร. มนู วัลยะเพ็ชร อดีตคณบดีคณะอักษรศาสตร์ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๖ ผู้มีหลักการดำเนินชีวิต คือ เมตตาธรรม อาจารย์ได้ให้เหตุผลว่า “ทั้งนี้ เพราะเมตตาธรรมจะทำให้ชีวิตเราดำเนินไปด้วยความร่มเย็นเป็นสุข” ด้วยหลักเมตตาธรรมโดยธรรมชาติของอาจารย์ทำให้อาจารย์บริหารงานดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดีต่อ อาจารย์รุ่นหลัง และบรรดาลูกศิษย์ทุกคน

ประวัติการศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. มนู วัลยะเพ็ชร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษามัธยมศึกษา จาก วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ M.A. (Geography) จาก Indiana University เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ Ph.D (Geography) University of Kansas ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ รวมถึงได้รับปริญญา วปอ. ตามหลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๕

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการรับราชการ และประสบการณ์การทำงาน

ศาสตราจารย์ ดร. มนูญ วัลยะเพ็ชร รับราชการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ในตำแหน่งอาจารย์ตรี ที่วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร และรับราชการจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้โอนมารับราชการในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ รองศาสตราจารย์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ และเมื่อ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ในสาขาวิชาภูมิศาสตร์ และในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ สภามหาวิทยาลัยศิลปากรแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ

สำหรับการรับราชการในตำแหน่งผู้บริหาร อาจารย์ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าภาค วิชาภูมิศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๒ ตำแหน่งคณบดีคณะอักษรศาสตร์ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๖ เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๕

ประสบการณ์การทำงานให้กับหน่วยงานอื่นๆ องค์กรต่างๆ ที่สำคัญ อาทิเช่น ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๐ และเป็นที่ปรึกษาสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ จนถึงปัจจุบัน คณบดีคณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต นอกจากนี้ อาจารย์ยังเป็นอาจารย์พิเศษให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เป็นต้น รวมถึงเป็นกรรมการตรวจหนังสือ ประเมินผลงานทางวิชาการ ให้กับสถาบัน หน่วยงานต่างๆ อีกมากมาย

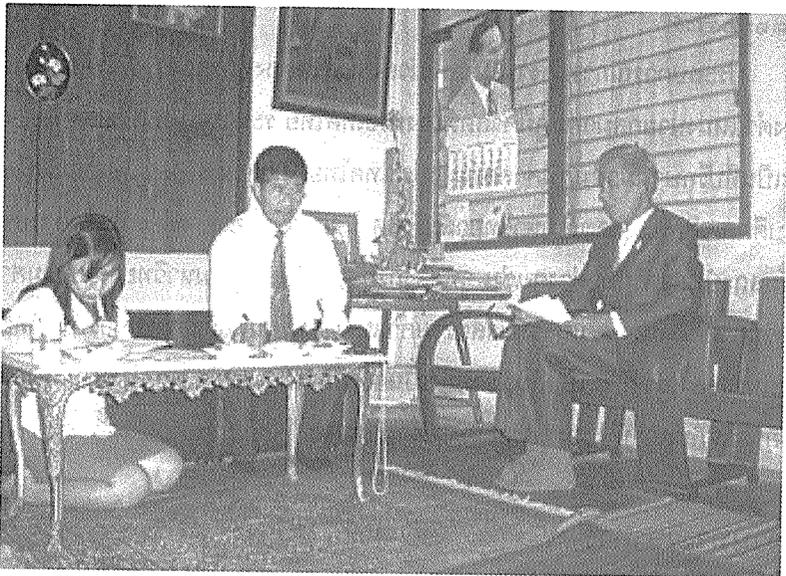
ผลงานทางวิชาการ

ศาสตราจารย์ ดร. มนูญ วัลยะเพ็ชร เป็นผู้ที่ผลิตผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัย ๘ เรื่อง หนังสือ-ตำรา ที่สำคัญ ๘ เล่ม โดยเฉพาะที่นำกล่าวถึง คือ หนังสือ ภูมิศาสตร์การเมือง ซึ่งมีผู้เขียนเล่มเดียวในประเทศไทย หรือหนังสือ Regional Security

for Southeast Asia : A Political Geographic Assessment ก็เป็นผลงานที่ผู้บริหารประเทศในกลุ่มอาเซียนควรอ่าน นอกจากนี้ อาจารย์ยังได้เขียนบทความลงใน วารสารวิชาการต่างๆ บทความที่เสนอในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ มากกว่า ๔๕ บทความ

อดีต และปัจจุบันของคณะอักษรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. มนูญ วัลยะเพ็ชร กล่าวว่า ในช่วงที่ผมเป็นคนบดีคณะอักษรศาสตร์ ถ้าเกี่ยวกับเรื่องของสถานที่ของคณะนั้น จะกล่าวว่า แต่เดิมสถานที่ของคณะไม่กว้างขวางนักเมื่อเทียบกับสมัยนี้ มีเพียงอาคาร A3 A4 และอาคารอื่นๆ อีกไม่มากนัก ซึ่งเดิมเป็นอาคารเรียน และในปัจจุบันได้กลายมาเป็นอาคารสำหรับใช้ลงทะเบียน และยังมีอาคารทรงพล ซึ่งแต่เดิมเป็นหอพักของนักศึกษาชาย จำนวน ๔ ชั้น และต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๖ ซึ่งผมได้ดำรงตำแหน่งคนบดีคณะอักษรศาสตร์ ทางมหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์ เมื่อวันศุกร์ที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ บ้านเลขที่ ๘๖๑ สุขุมวิท

๑๐๓ ซอยอุดมสุข ๔๒ แขวงบางนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐

เห็นว่า คณะอักษรศาสตร์มีความแออัด จึงได้มอบอาคารหลังนี้ให้กับคณะอักษรศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อใช้เป็นห้องพักสำหรับอาจารย์ และห้องเรียนสำหรับนักศึกษา หลังจากนั้นก็ได้มีการปรับปรุงอาคาร โดยผมได้เข้าไปดูแลและร่วมกับปรับปรุง อย่างเช่น พื้นอาคาร ซึ่งแต่เดิมมีความทึบเพราะกระเบื้องที่ใช้นั้นมีสีทึบ ทำให้ต้องเปิดไฟทั้งวัน ซึ่งมีความสิ้นเปลืองอย่างมาก ผมจึงได้ทำการเปลี่ยนกระเบื้องใหม่เป็นสีครีม และจากการที่เราได้อาคารทรงพลทำให้เราสามารถรับนักศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากสถานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งนักศึกษาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีประมาณ ๑๒๖ คน และพอปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีนักศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น ๑๔๓ คน แต่พอในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวนนักศึกษาก็ดังกล่าวลดลง เนื่องจากคณะมีนโยบายรับนักศึกษาเพียง ๑๒๐ คน

ผมขอกล่าวถึงอาคารทรงพล เพิ่มเติมเพื่อเป็นความรู้พิเศษ คือ อาคารทรงพล เป็นอาคารที่สร้างขึ้นโดยไม่ได้ลงเสาเข็ม อันเนื่องมาจากพื้นดินบริเวณนั้นเป็นทราย เพราะเมื่อ ๓,๐๐๐ ปีที่แล้วบริเวณนี้เป็นชายฝั่งทะเล แนวชายฝั่งไปถึงอำเภอกำแพงแสน

ตอนผมเป็นคนบด คณะอักษรศาสตร์ก็ประสบปัญหาอย่างหนึ่ง คือ นักศึกษาของคณะอักษรศาสตร์เสียชีวิตจำนวนหลายคนไล่เสียกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดปกติ โดยเหตุการณ์หนึ่งที่ได้ คือ มีนักศึกษาเสียชีวิตพร้อมๆ กันบนรถโดยสารสองแถว จำนวน ๓ ราย และอีก ๑ ราย เป็นโรคมาเลเรียจนเสียชีวิต ซึ่งเป็นนักศึกษาในจังหวัดราชบุรี ตอนหลังผมได้เห็นศาลพระภูมิล้างที่ข้างตึกบริหารของคณะ แถวๆ ตึกทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นศาลพระภูมิเล็กๆ และต่อมามีผู้หลักผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง เขาก็ได้แนะนำผมว่าทางมหาวิทยาลัย และทางคณะควรที่จะตั้งศาลพระภูมิใหม่ขึ้น “ซึ่งผมก็ได้ไปปรึกษากับท่านอธิการบดี สมัยนั้น ซึ่งก็คือ หม่อมราชวงศ์ ทองใหญ่ ทองใหญ่ โดยผมก็ได้เล่าเรื่องนี้ให้ท่านฟัง และท่านก็ให้ทางคณะอักษรศาสตร์ตั้งศาลพระภูมิขึ้น ตรงบริเวณคณะอักษรศาสตร์ ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๓”

อดีตของคณะอักษรศาสตร์ อีกช่วงหนึ่งที่อาจารย์มีความประทับใจ ซึ่งถือว่า คณะอักษรศาสตร์ได้ร่วมอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คือ อาจารย์ อำไพ อินฟ้าแสง ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานกับอาจารย์จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

๓๗๒ จริฎฐ แสงฟู่ม

มีความคุ้นเคยกับอาจารย์มาก ได้มอบภาพเขียนของคุณพ่อ คุณพิน อินฟ้าแสง ศิลปินจังหวัดเพชรบุรี เป็นภาพวาดเกี่ยวกับบรมเกียรดี ประมาณ ๑๐๐ ภาพ ซึ่งมีคุณค่าทางศิลปะมาก ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลยะเพ็ชร ได้มอบให้กับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดำรง วงศ์อุปราช หมอวชิราวุฒิศนศิลป์ เป็นผู้ดูแล ซึ่งทางอาจารย์ดำรงก็ได้เคยนำภาพ มาทำความสะอาด และแสดงนิทรรศการ

ในทางวิชาการในอดีตสมัยที่ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลยะเพ็ชร เป็นคนบด คณะอักษรศาสตร์ อาจารย์ได้เล่าถึง การดำเนินการตั้งสาขาวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยอาจารย์มนวิภา เจียจันทร์พงษ์ เป็นผู้สำรวจความต้องการ ปรากฏว่า มีความต้องการบุคลากรสาขานี้มาก แต่ไม่ได้อยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาในขณะนั้น อาจารย์ได้นำเรื่องปรึกษากับ ดร. วิจิตร ศรีสอาน ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สมัยนั้น จะทำการเปิดสาขาวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์จะทำได้หรือไม่ ดร. วิจิตร ศรีสอาน ตอบว่า “อาจารย์ทำไปเลย” จึงเกิดวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์ และจบการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นรุ่นแรก อาจารย์จึงจำได้ว่ามี ๑๙ คน

งานด้านวิชาการด้านอื่นๆ อาจารย์ได้กล่าวถึง การร่างหลักสูตร ปริญญาโทของ ภาควิชาภาษาไทย การเปิดสอนวิชาภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น อาจารย์ก็ส่งเสริมให้เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังไม่เป็นวิชาเอก-โท ในขณะนั้น ก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นสาขาวิชาภาษา ตะวันออก

ภาพรวมในอนาคต ของคณะอักษรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลยะเพ็ชร กล่าวว่า “ควรมีการเพิ่มเติมเรื่องอาคาร สถานที่ ให้เหมาะกับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น และทางคณะอักษรศาสตร์ก็ควรจะเน้น ด้านภาษาเป็นหลัก รองลงมา คือ ด้านสังคม และศิลปะประยุกต์”

“ผมคิดว่า มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นมหาวิทยาลัยที่ควรศึกษา เพราะมีการเปิด คณะวิชา ที่คล้ายกับอักษรศาสตร์ มาสาวรถเป็นตัวอย่าง และปรับใช้กับคณะอักษร ศาสตร์ได้ และผมคิดว่า ภาษาต่างประเทศ ควรมีภาษาต่างๆ ให้หลากหลายมากขึ้น

ควรมีการเพิ่มภาษาเวียดนาม เป็นภาษาที่น่าสนใจ เนื่องจากประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อกับประเทศเวียดนามมากขึ้น ภาษาเขมร ก็ควรพัฒนา อาจจะนำนักเรียนจากอีสานได้มาเรียน รวมถึงภาษาอาหรับ ในส่วนของภาษาตะวันตก ควรเพิ่ม ภาษาสเปน ภาษาอิตาลี และภาษาโปรตุเกส”

อดีต ปัจจุบันของสาขาภูมิศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลยะเพ็ชร เล่าว่า “ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ผมและอาจารย์ ประยูร ได้ร่วมร่างหลักสูตรวิชาเอก-โท ภูมิศาสตร์ ๑ คืบ เสร็จและเปิดวิชาโทในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เปิดวิชาเอกจริงในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นรุ่นแรก ในประเทศไทยขณะนั้น เปิดวิชาเอกภูมิศาสตร์อยู่ ๒ แห่ง คือ ประสานมิตร และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงที่ผมเป็นหัวหน้าภาควิชาภูมิศาสตร์ ก็ได้ขอทุนจากกรมวิเทศสหการ จำนวน ๒ ทุน ให้อาจารย์ไปศึกษา Diploma in Rural Surver ที่ itc ประเทศเนเธอร์แลนด์ ตอนนี้นำอาจารย์ศุทธิณี และอาจารย์ประยูรได้ไปเรียน และขอทุนจาก กพ. โดยขอทุนระดับปริญญาเอกภูมิศาสตร์ ศึกษา ณ ต่างประเทศ ๑ ทุน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งปรากฏว่า ดร. สัมจิตตา ณ ถลาง ได้รับทุนนี้ นอกจากนี้ ได้ดำเนินเรื่องรับโอน อาจารย์ พัทธ จากกรมชลประทาน มาเป็นอาจารย์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙”

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนสาขาภูมิศาสตร์

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาภูมิศาสตร์ ที่ผ่าน มาจนถึงปัจจุบัน ก็คือ ปัญหาอุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่มีไม่เพียงพอ เนื่องจากอุปกรณ์ที่ จำเป็นที่จะต้องใช้ในการสอนเป็นอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์มีราคาแพง งบประมาณของ คณะอักษรศาสตร์มีน้อย ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเร็ว มาก อาจทำให้การสอนต้องใช้อุปกรณ์เก่าไม่ตรงกับความต้องการของผู้สอน สิ่งที่ตาม มาคือ เมื่อภาควิชาฯ จัดเป็นห้องปฏิบัติการ ๓ ห้อง คือ ห้อง GIS, แผนที่ และภาพถ่าย ทางอากาศ และห้องปฏิบัติการในเรื่องดิน หิน แร่ ยังไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาสุดท้ายคือ

ภาควิชาฯ จะต้องให้ความสนใจในการวิจัยให้มากขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับการขอตำแหน่งทางวิชาการ ทุกระดับ ที่จะต้องทำการวิจัย

ความต้องการบัณฑิตสาขาภูมิศาสตร์

อาจารย์ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาโท สาขาภูมิศาสตร์ อุดสาหกรรมว่า ปัญหาการทำงานไม่ค่อยมีปัญหา นักศึกษาได้งานที่ดี ภาควิชาฯ มีความพร้อมในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสาขา GIS for Social Science ที่กำลังจะเปิดสอนในระดับปริญญาโท อีกสาขาหนึ่งในปีการศึกษา ๒๕๕๒ ทั้งสองสาขาจะเป็นที่ต้องการของสังคม เพราะยังไม่มีมหาวิทยาลัยใดเปิดสอน ๒ หลักสูตรดังกล่าว

อาจารย์ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบัณฑิตภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะปริญญาตรี ว่าไม่ควรเลือกงาน ต้องทำงานตามที่เห็นสมควร ต่อไปเปลี่ยนแปลงได้ ต้องพยายามนำเอาความรู้ภูมิศาสตร์ไปใช้ในงานให้มาก โดยพื้นฐานแล้วผู้เรียนภูมิศาสตร์จะเป็นคนใจกว้าง ไม่ดูถูกใคร มีความเข้าใจระหว่งกันเสมอ จึงไม่มีใครรังเกียจที่จะทำงานด้วย

การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์

อาจารย์เสนอแนะว่า ภาควิชาฯ ควรเพิ่มเติมรายวิชา ภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนา เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา วิชาภูมิศาสตร์การเกษตร ควรเน้น เพราะเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ถ้ามีรายวิชาด้านนี้มากจะช่วยพัฒนาประเทศได้มากที่สุดท้ายควรมีรายวิชาด้านภูมิอากาศ จะเป็นวิชาที่สำคัญมากขึ้นในอนาคต

สำหรับวิธีการสอน ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลยะเพชร ได้เสนอความเห็นที่ว่า “วิชาด้านภูมิศาสตร์ ถ้าเรามี Lab ประกอบแต่ละวิชา โดยเฉพาะด้านกายภาพ ด้านเทคนิค จะเป็นการดี ซึ่งรูปแบบนี้ผมได้แนวคิดมาจาก มหาวิทยาลัยโตเกียว เช่น วิชาด้าน ดิน หิน แร่ จะต้องมีอุปกรณ์ ด้านแว่นขยายอย่างดี เพื่อให้มีความชัดเจนในเนื้อหาวิชามากขึ้น”

ที่ผ่านมา ศาสตราจารย์ ดร. มนุ วัลนะเพ็ชร ได้รับเชิญจากภาควิชาภูมิศาสตร์ให้มาช่วยสอนในระดับปริญญาโท สาขาภูมิศาสตร์อุตสาหกรรม เป็นครั้งแรกและเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มเปิดสอน จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ อาจารย์ยังให้คำปรึกษาในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของภาควิชา โดยเฉพาะแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้ภาควิชาภูมิศาสตร์ดำเนินงานอย่างมีแผน และมีประสิทธิภาพ นี่คือการกิจสำคัญของผู้อยู่เบื้องหลัง ความสำเร็จของภาควิชาภูมิศาสตร์